

2. Крушельницька О.В. Управління персоналом : навч. посібн. / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. – К. : Вид-во "Кондор". – 2007. – 428 с.
3. Бажан І.І. Сутність категорії "трудовий потенціал" та її економічна природа / І.І. Бажан // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 1(20). – С. 69-73.
4. Хміль Ф.І. Управління персоналом : підручник [для студ. ВНЗів] / Ф.І. Хміль. – К. : Академвидав, 2008. – 326 с.
5. Джаїн І.О. Удосконалення оцінки трудового потенціалу території / І.О. Джаїн // Вісник Сумського державного аграрного університету. – Сер.: Фінанси і кредит. – 1997. – № 2(3). – С. 119-122.
6. Завіновська Г.Т. Економіка праці : навч. посібн. / Г.Т. Завіновська. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 299 с.

Лихолат С.М., Езерская Л.В. Теоретические аспекты формирования персонала

Сформулировано понятие "персонал". Раскрыты тенденции и факторы, которые влияют на формирование структуры персонала, а также экономику в целом.

Ключевые слова: персонал, факторы, принципы, макросреда, микросреда, текучесть кадров.

Likholat S.M., Ezerska L.V. Theoretical aspects formings of personnel

A concept "personnel" is formulated. Tendencies and factors, which influence on forming of structure of personnel, and also economy, are exposed, on the whole.

Keywords: personnel, factors, principles, macroenvironment, mikroenvironment, fluidity of shots.

УДК 658:331.1

Аспір. О.Я. Мандрик¹ – Львівська КА

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КАДРОВА БЕЗПЕКА ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ МІСЦЕ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЙОГО РОЗВИТКУ

Обґрунтовано теоретико-методичні засади та значення інтелектуально-кадрової безпеки торговельного підприємства в сучасних умовах розвитку внутрішнього ринку.

Ключові слова: інтелектуально-кадрова безпека, торговельне підприємство.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. За сучасних умов розвитку ринкових відносин інтелектуально-кадрова робота, спеціальні знання і комунікації стають чинниками досягнення результативності управлінських інформаційних технологій, створення доданої вартості, конкурентоспроможності, ефективності виробництва. Практика показує, що за стрімкого зростання глобальної конкуренції, заснованої на створенні наукомістких продуктів, інтелектуально-кадрова безпека стає ключовим ресурсом розвитку суб'єкта господарювання. Ефективне її використання за таких умов є найважливішою конкурентною перевагою торговельних підприємств, а в остаточному результаті – конкурентною перевагою національної економіки.

Однак, за умов низького рівня сформованості ринкових інститутів, категорія "інтелектуально-кадрова безпека" відображає неоднозначний характер економічних відносин. Як свідчить практика, її роль в житті суспільства недо-

¹ Наук. керівник: доц. Т.Г. Васильців, канд. екон. наук – Львівська КА

оцінюється та неоднозначно сприймається як бізнес-структурами, так і державними інститутами, що проявляється у певних вадах законодавства, яке регламентує відносини інтелектуальної власності; у недостатньому фінансуванні сфер науки й освіти; у втраті стимулів нарощування освітнього і наукового потенціалу, що знижує прагнення до наукових досліджень, розробок і запровадження інновацій.

Особлива теоретична і практична значимість зазначеної проблеми визначається потребою аналізу й узагальнення наявних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців в сфері вивчення ролі і значення інтелектуальних засад у розвитку економічного та суспільного прогресу; потребою у створенні ефективної системи управління інтелектуально-кадровою безпекою торговельних підприємств; необхідністю ідентифікації та оцінювання складників інтелектуальної безпеки та рівня інтенсивності його впливу на результати економічної діяльності; необхідністю цілісного системного підходу до проблеми управління інтелектуально-кадровою безпекою. Саме ці обставини обумовили вибір теми дослідження, постановку мети, її структуру.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Важливість ролі інтелектуально-кадрової безпеки постійно досліджують закордонні автори Е. Брукінг, Т. Стюарт, Б. Санто, С. Тайічі, М. Мелуон, Л. Едвінссон, А. Гапоненко, Л. Лукичова, А. Козирєвта та ін. Процес розроблення проблеми формування та використання інтелектуального потенціалу (зокрема сутності інтелектуального капіталу, використання об'єктів права інтелектуальної власності, формування "активів знань" як характеристик професійної діяльності та їх особливості) висвітлено в публікаціях українських авторів Г. Андрощука, Д. Богині, О. Бутнік-Сіверського, М. Войнаренка, В. Гесць, Г. Жаворонкової, Г. Задорожного, К. Кендюхова, А. Колота, О. Кузьміна, Б. Малицького, В. Осецького, Л. Федулової, В. Хаустова, П. Цибульова, А. Чухна та ін.

Однак обсяг досліджень і ступінь наукової розробленості проблеми формування і використання інтелектуально-кадрової безпеки загалом ще не можна назвати вичерпним. Диференціація досліджень різнопредметних проявів інтелектуальної безпеки в різних сферах діяльності та на різних рівнях прояву приводить до існування безлічі визначень і понять, вкладених у категорію інтелектуального потенціалу.

Мета дослідження. Обґрунтування теоретико-методичних засад та значення інтелектуально-кадрової безпеки торговельного підприємства в сучасних умовах розвитку внутрішнього ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Економіка України протягом останнього десятиліття проходить вкрай неоднозначний та складний за соціально – економічними наслідками період трансформації. У цих умовах на перший план висувається питання вже навіть не конкурентоспроможності підприємств, а їх економічної безпеки, що є дещо ширшим поняттям, оскільки економічна безпека є універсальною категорією, що відображає захищеність суб'єкта економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Крім того, економічна безпека підприємства відображає рівень захищеності господарської діяльності від негативних впливів зовнішнього се-

редовища, а також спроможності швидко усувати загрози життєдіяльності підприємства або пристосуватися до наявних умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст аналізованого поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують стійкість і економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту його персоналу.

У макроекономічному аспекті безпека підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки є ваговою компонентою національної безпеки та конкурентоспроможності країни. Захищеність економічних інтересів підприємств забезпечує їх стале функціонування та розвиток в умовах європейської інтеграції України і вступу держави до СОТ, що сприяє зростанню економіки, формуванню здорового конкурентного середовища та передумов для залучення інвестицій.

Аналіз більшості сучасних наукових публікацій з актуальних проблем економіки об'єктивно доводить актуальність проблеми економічного убезпечення на всіх рівнях ієрархії управління економікою. Причому форми прояву загроз економічної безпеки мають різний характер на макро-, мезо- й мікрорівнях ієрархії управління і є складною динамічною системою, яка визначає необхідність моніторингу інтенсивності впливу загроз на різних рівнях соціально-економічних систем.

Проблемі економічного убезпечення підприємств присвячено численні роботи вітчизняних і зарубіжних авторів. Зауважимо, що на сьогодні серед фахівців та науковців, які займаються цією проблемою, не існує єдиного погляду з приводу визначення суті поняття "економічна безпека підприємства". Тому, узагальнюючи наведені в економічній літературі визначення економічного змісту поняття економічної безпеки підприємства, вважаємо, що її потрібно розглядати як такий стан функціонування, за якого підприємство та його продукція є конкурентоспроможними на ринку і одночасно гарантується: найбільш ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку; сформовано надійну постійно дієву систему моніторингу та протидії негативним впливам зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємства.

Стан економічного убезпечення визначається рівнем захищеності функціональних складників, до яких відносять: фінансову, інтелектуально-кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну та силову безпеки. Серед них важливе місце відводиться інтелектуально-кадровій, яка визначає здатність підприємства запобігати ризикам і загрозам організації праці, безпосередньо персоналу, його трудовому та інтелектуальному потенціалу; трудовим відносинам загалом.

Охорона інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки охоплює взаємопов'язані і водночас самостійні напрями діяльності суб'єкта господарювання:

- 1) робота з персоналом підприємства, спрямована на підвищення ефективності діяльності всіх категорій персоналу;
- 2) збереження й розвиток інтелектуального потенціалу, сукупності прав на інтелектуальну власність або на її використання (зокрема патентів і ліцензій), та на поповнення знань і професійного досвіду працівників підприємства.

До внутрішніх структурних характеристик інтелектуально-кадрової безпеки підприємства віднесемо: рівень забезпечення підприємства персоналом; раціональність структури персоналу; ефективність використання трудового потенціалу та робочого часу; рух персоналу; ефективність систем нормування праці та її організації; продуктивність праці; оплата праці; соціальний захист персоналу.

Для здійснення методики оцінювання рівня інтелектуально-кадрової безпеки необхідно її декомпонувати на окремі складники та по кожному з них підібрати сукупність показників-критеріїв, що їх характеризують:

1. Для рівня забезпеченості підприємства персоналом – це: фактична чисельність персоналу до планової; рівень відповідності працівників за освітою, кваліфікацією, статтю, віком, іншими характеристиками.
2. Для раціональності структури персоналу – співвідношення за категоріями персоналу, за основними і сумісниками, за управлінським та не управлінським персоналом, за участю в капіталі підприємства.
3. Для ефективності використання трудового потенціалу та часу – коефіцієнт втрат робочого часу; надмірна чисельність персоналу; експертні оцінки ефективності використання потенціалу.
4. Для руху персоналу – його плинність; коефіцієнти обороту з прийняття, обороту із звільнення, загального руху персоналу.
5. Для ефективності системи нормування і організації праці – ритмічність і напруженість праці, показники конфліктності і морального клімату.
6. Для соціального захисту персоналу – наявність випадків порушення соціального захисту, рівень охорони здоров'я, наявність пакету соціальних послуг.

Стан сучасного торговельного підприємства, спричинений наслідками фінансово-економічної кризи, проявляється у значному відтоку висококваліфікованих кадрів, у недостатньому використанні сучасних структур та методів управління, адекватних вимогам ринкової організації економіки, у невмінні і неготовності персоналу перебудовуватися й адаптуватися до нових умов. Погіршують зазначену ситуацію: тривалий за часом несприятливий інвестиційний клімат у країні, політична нестабільність, недостатньо обґрунтовані структурні реформи, низькі темпи інтеграції вітчизняних підприємств у світову систему поділу праці. За таких умов надзвичайно важливого значення набуває вміння правильно ідентифікувати та оцінити стан інтелектуально-кадрової безпеки підприємства і забезпечити його ефективне використання, щоб зберегти й посилити позиції у відповідних нішах ринку.

Висновки. Таким чином, інтелектуально-кадрова безпека є підсистемою економічної безпеки суб'єкта господарювання, яка гарантує стабільне та максимально ефективне використання його персоналу, зокрема покращення потенціалу розвитку в майбутньому.

Інтелектуально-кадрова безпека торговельного підприємства є його здатністю досягати економічного зростання на основі застосування знань, вмінь, навичок, досвіду, пізнавальних та духовних здібностей своїх співробітників, їх інтелектуального рівня та інших складників в умовах мінливого середовища, що забезпечують стійкі темпи приросту наявного інтелектуального капіталу, а отже, й безпеки підприємства загалом. У цьому контексті інтелектуально-кадрова безпека охоплює п'ять складників: людський капітал, інтелек-

туальну власність, ринкові активи, структурні активи, соціальний капітал. Тобто, основою інтелектуально-кадрової безпеки є все те, що дасть змогу збільшити чи примножити вже наявні інтелектуальні ресурси з метою досягнення загальної безпеки підприємства.

Процес захисту підприємства від небезпеки починається на етапі добору працівників та триває протягом періоду функціонування підприємства. Потрібно також пам'ятати, що інтелектуально-кадрова безпека перебуває у постійному розвитку, що потребує застосування прогресивних, ефективних, науково обґрунтованих методів управління.

Література

1. **Васильців Т.Г.** Економічна безпека підприємництва в умовах європейської інтеграції України / Т.Г. Васильців, В.І. Волошин // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сб. науч. труд. – Донецк : Изд-во ДонНУ, 2007. – С. 1639-1644.
2. **Докторук Є.В.** Інтелектуальний потенціал організацій / Є.В. Докторук // Український соціум. – 2009. – № 2. – С. 53-61.
3. **Докторук Є.В.** Передумови та принципи формування системи управління інтелектуальним потенціалом підприємства / Є.В. Докторук // Наука і інновації : матер. 5 Міжн. наук. практ. конф., 7-15 жовтня 2009 р. : зб. наук. праць. – Перемишль, Польща, 2009. – № 3. – С. 95-97.
4. **Бандурка О.М.** Основи економічної безпеки / О.М. Бандурка, В.С. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Червяков. – Харків : Вид-во НУ внутрішніх справ, 2003. – 263 с.
5. **Семенов Г.А.** Економіка підприємства : навч. посібн. / Г.А. Семенов, О.М. Панкова, А.Г. Семенов. – Вид. 2-ге, [доп. і перероб.]: Гуманітарн. ун-т держ. та муніцип. управління. – К. : Вид-во ЦНЛ, 2005. – 563 с.
6. **Бендасюк О.О.** Соціальні аспекти економічної безпеки України / О.О. Бендасюк // Регіональна економіка. – 2007. – № 3. – С. 70-79.

Мандрык О.Я. Интеллектуально-кадровая безопасность торгового предприятия и ее место в обеспечении его развития

Обоснованы теоретико-методические принципы и значение интеллектуально кадровой безопасности торгового предприятия в современных условиях развития внутреннего рынка.

Ключевые слова: интеллектуально-кадровая безопасность, торговое предприятие.

Mandryk O.Ya. Intellectually-staff security trade company and its place in development secured its

Methodical principles and values intellectually skilled safety of point-of-sale enterprise in the modern terms of internal market development are grounded.

Keywords: intellectually skilled safety, point-of-sale enterprise.

УДК 338.5:658.0:65.01

Аспір. Т.Б. Матоліч¹ – Львівська КА

ОБ'ЄКТИВНА ПОТРЕБА ЗМЕНШЕННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Обґрунтовано теоретико-методичні засади та об'єктивну потребу зменшення трансакційних витрат малого і середнього підприємництва в умовах ринкової трансформаційної економіки.

¹ Наук. керівник: доц. Т.Г. Васильців, канд. екон. наук – Львівська КА